

ARCHITEK- TURA VE VZDĚLÁVÁ- NI

201: Pízeň
Evropské hlavní město kultury

**ARCHITEKTI
V LE SKOLE**

nadace
proměny

ARCHIP

ARCHITECTURE
ARCHITECTURE

ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ

MINISTERSTVO
KULTURY

PIZENSKÝ KRAJ

EVROPSKÝ ÚNIO
EVROPSKÝ FOND
PRO OBLASTI KULTURY

**Memorandum z me-
zioborového setkání v rámci cyklu
Otevřeného think-tanku architektů
(OTTA) na téma „Vzdělávání aneb
Architektura současných základního
vzdělání“, uspořádaného společ-
ností Plzeň 2015, o. p. s. a Českou
komorou architektů (ČKA) ve spo-
lupráci s organizací Architekti
ve škole, Nadace Proměny a AR-
CHIP dne 1. dubna 2014 v Domě
hudby v Plzni.**

Setkání navázalo na
„Memorandum o vzdělávání a architektu-
ře“ podepsané představiteli České komory
architektů a Ministerstva školství, mládeže
a tělovýchovy ČR (MŠMT) v roce 2009
a bylo věnováno mezioborové diskusi za
účasti zástupců státní správy, škol i organi-
zací a iniciativ, které se v České republice
věnují vzdělávání občanské společnosti
v oblasti architektury od mateřských škol
po školy vysoké. Cílem akce bylo upo-
zornit na absenci vzdělávání v tématech
spojených s architekturou a veřejným pro-
storem, poskytnout podporu občanským
iniciativám a nasítnit strategii a podobu
spolupráce zúčastněných stran při realiza-
ci konkrétních projektů a naplňování tezí

**Setkání OTTA 1. 4. 2014 se dále
účastnili**

Kamil Štajgl | ateliér Manua
Ondřej Teplý | Architekti ve škole | architekt
Iveta Tobiášová | ZUŠ Pardubice-Polabiny
Tomáš Wizovský | Zámek Bečov nad Teplou
Zuzana Zbořilová | Architektura do škol

Alexandra Brabcová | Plzeň 2015
Iveta Čermáková | KRUIH
Hana Havlíčková | Pedagogická fakulta UK v Praze,
Katedra dějin a didaktiky dějepisu
Tomáš Kažmierski | Ministerstvo životního prostředí
ČR

Iveta Königsmarková | Česká komora architektů
Jakub Mareš | k.světlu.
Josef Markus | Ministerstvo pro místní rozvoj ČR,
Odbor územního plánování
Olga Mourková | Centrum pro komunitní práci
západní Čechy

Markéta Pastorová | Národní ústav pro vzdělávání
Kristýna Pavelková | Moje město
Naděžda Rozmanová | Ústav územního rozvoje,
Brno

Klára J. Salzmann | Česká komora architektů, IFLA,
Plzeň 2015
Alice Stuchlíková | Pedagogická fakulta MU, Kated-
ra výtvarné výchovy

Milan Svoboda | Plzeň 2015
Ladislava Šlajchová | Národní institut pro další
vzdělávání, krajské pracoviště Plzeň

uvedených ve výše zmíněném memorandu.
Všechny tyto aktivity směřují k zakotvení
a rozvíjení principů a cílů sledovaných
v zemích EU v programech Politiky archi-
tektury a v současné době aplikovaných
v ČR na základě usnesení vlády č. 524
z roku 2011.

Memorandum podporují

Karin Grohmannová | Moje město
Zdeňka Hajišmanová | Architektura do škol
Aleš Hamhalter | Architekti ve škole | architekt
Antonín Herrmann | Masarykova ZŠ, Plzeň
Miroslav Hřebecký | EDUin
Lenka Hubáčková | Mini Plzeň
Alena Hůrková | Asociace výtvárných pedagogů
Eva Jebová | ZUŠ Pardubice-Polabiny
Petr Klíma | Plzeň 2015
Veronika Korbelová | ZUŠ Pardubice-Polabiny
Igor Kovačević | CCEA, Česká komora architektů
Karina Kubišová | Plzeň 2015
Ladislav Lábus | Fakulta architektury ČVUT, Česká komora architektů
Petra Lexová | kurátorka Galerie D9 v Českých Budějovicích
Petr Lešek | Česká komora architektů, Projekt architekti
Ondřej Liška | exministr školství
Regina Loukotová | ARCHIP, Česká komora architektů
Jan Pfeiffer | umělec
Markéta Pražanová | pedagožka, teoretická architektura
Jiřka Přerovská | Nadace Proměny
Jolana Řihová | Nadace Proměny
Pavel Seléš | ZŠ waldorfská Praha-Jinonice
Marek Sivák | Plzeň 2015
Jan Soukup | Ateliér přirozené architektury
Kristýna Stará | Architekti ve škole | architektka
Jan Svoboda | Klášter Bechyně
Michal Škoda | Dům umění, České Budějovice

Zprávu na základě diskuse

v rámci OTTA formulovali:

Kristýna Stará (Architekti ve škole),
Jolana Řihová (Nadace Proměny), Petr Klíma
(Plzeň 2015), Marek Sivák (Plzeň 2015)

V současné době žije více než polovina obyvatel ve městech. Děti tráví svůj čas především v interiérech budov a v zastavěném prostředí města. Kvalita životního prostředí má vliv na kvalitu života, u dětí a mladých lidí obzvlášť. Přesto děti nejsou na českých školách v dostatečné míře vedeny k rozvoji základního povědomí o kvalitě prostředí, k rozvoji představitivosti, estetického a zejména pak prostorového vnímání, pochopení tvorby urbánního prostředí a utváření vztahu k veřejnému prostoru měst a krajiny jako prostoru pro život. Z důvodu nedostatečné informovanosti, osvěty a vzdělávání v této problematice se pak v dospělosti podílejí na rozhodnutích, která negativně ovlivňují životní prostředí, kvalitu života a společenské vztahy (živelné zastavování krajiny, výstavba nekvalitních objektů, zadávání a realizace nekvalitních veřejných staveb, netečnost k veřejnému prostoru měst či společnému životnímu rámci a jeho udržitelnosti).

V souladu s Evropskou úmluvou o krajíně (European Landscape Convention CETS No. 176) i dle smyslu ustanovení článku 35 Listiny základních práv a svobod i Ústavy České republiky je základním právem a povinností veřejnosti užívat vysoce kvalitní životní prostor, aktivně se podílet na jeho rozvoji a chránit,

spravovat a plánovat jej v souladu s principy udržitelného rozvoje. Vzhledem k závažnosti těchto dokumentů (i k závazkům uvedeným v memorandu ČKA a MŠMT z roku 2009) navrhujeme realizovat kroky vedoucí k nápravě uvedené situace.

Architektura je komplexním oborem spojujícím estetické, technické a kulturní znalosti a dovednosti. Je nedílnou součástí našeho životního prostředí, odráží hodnoty jednotlivců i společnosti a ovlivňuje kvalitu života, naše chování a postoje. Působí na environmentální, sociokulturní a ekonomické jevy ve společnosti. Vzdělávání v širším tématu architektury (kulturního prostředí) nás vede k uchopení komplexnosti vztahů člověka a prostředí, respektive k poznání významu udržitelného rozvoje či odpovědnosti za jednotlivé počiny a k účasti na utváření kulturního prostředí.

Implementace tématu architektury do vzdělávání doposud probíhá nesystematicky a v nedostatečné míře pouze formou iniciativ architektů, neziskových organizací a osvědčených pedagogů. S vědomím těchto skutečností považujeme za nezbytné zkvalitnit začleňování architektury do předškolního vzdělávání kontinuálně až po vzdělávání střední.

Iniciativy zabývající se touto problematikou nabízejí pomoc při nápravě situace formou

- osvěty a šíření povědomí o tématu mezi pedagogy a veřejností,
- odborné podpory při sestavování metodických a výukových materiálů, a to včetně spolupráce na dalším vzdělávání pedagogů,
- iniciování vzniku expertní pracovní skupiny podporující mezioborovou spolupráci a implementaci tématu do výuky,
- rozvíjení diskusní platformy propojující odborníky s pedagogy na webových stránkách Architekti ve škole: www.architektiveskole.cz,
- metodiky a souboru příkladů dobré praxe pro začleňování tématu architektury v rámci projektů revitalizace prostředí škol či veřejného prostoru měst s aktivním zapojením dětí a učitelů a ve spolupráci s architekturou – Nadace Proměny: www.nadacepromeny.cz a tematický portál: www.promenyproskoly.cz, Plzeň 2015: www.veřejnyprostorvpilzni.cz/kreativni-demokratika-skola, Architekti ve škole: www.architektiveskole.cz.

Pro zajištění výše uvedených kroků pokládáme za nezbytné

- systematicky podporovat iniciativy nabízející tematické vzdělávání,
- poskytnout iniciativám záštitu a potřebnou součinnost při realizaci projektů podporujících implementaci architektury do vzdělávání,
- uvážít revizi rámcových vzdělávacích programů, zejména u základního vzdělávání: nedostatečné začlenění vystavěného prostředí do průřezového tématu Environmentální výchova, a dále zvážít výraznější uplatnění architektury ve vzdělávací oblasti Umění a kultura,
- podpořit lepší aplikaci tématu architektury do výuky kontinuálně od předškolního po střední vzdělávání, konkrétně zlepšovat:
  - rozvoj představitivosti, estetického a prostorového vnímání,
  - pochopení tvorby urbánního prostředí,
  - utváření vztahu k veřejnému prostoru měst a krajiny,
  - seznamování se současnou i minulou architekturou a jejím vlivem na kvalitu života,
  - rozšiřování povědomí o kulturním (vystavěném) prostředí, které je součástí životního prostředí,

storu a kulturního prostředí ve vzdělávání (tj. podporovat ředitele, pedagogy, pedagogické fakulty VŠ a vzdělávací centra, aby téma zahrnují do výuky).

- Usilovat o zavedení pedagogického minima na fakultách, které vychovávají odborníky v oblasti architektury, a odborných seminářů o architektuře pro studenty pedagogiky, včetně dodatečného vzdělávání současných pedagogů. Pokusit se propojit fakulty architektury a pedagogické fakulty: umožnit spolupráci, vzájemné vzdělávání a výměnné programy.
- Zajistit systematickou podporu organizací a iniciativám, které nabízejí výukové programy, akce a materiály pro školy a pro širší veřejnost a které se zaměřují na revitalizaci prostředí škol (budov i okolí) a zasadit se o zapojování dětí do těchto projektů.
- Aktivně šířit povědomí o architektuře a urbanismu mezi pedagogy a širší veřejností.
- Poskytnout pedagogům potřebnou metodiku, tj. metodické a výukové materiály na míru, a odbornou podporu pro zajištění systematické výuky v oblasti architektury, urbanismu a prostorového plánování.
- Zajistit standardizaci a zvyšování kvality materiálů formou spolupráce na odborné úrovni.
- Systematicky zavádět téma architektury do výuky kontinuálně od předškolního po střední vzdělávání, konkrétně zlepšovat rozvoj představitivosti, estetického a prostorového vnímání, pochopení tvorby a fungování urbánního prostředí a utváření vztahu k veřejnému prostoru měst a krajiny, seznamování se současnou i minulou architekturou a jejím vlivem na kvalitu života, rozšiřování povědomí o kulturním (vystavěném) prostředí, které je součástí životního prostředí.

Všichni účastníci považují za nezbytné provést kroky vedoucí k nápravě současné situace. Zajištění odpovídajícího vzdělávání je základem vedoucím k udržitelnosti veřejného prostoru a kvality prostředí pro obyvatele České republiky. Účastníci shodně projeví zájem podílet se na dalším rozvoji zavádění tématu architektury do vzdělávání.

- Architektura vyvolává řadu celospolečenských diskusí, jichž jsou občané nedílnou součástí. Absence základní orientace ve složitém, ale všudypřítomném tématu (kterou současný vzdělávací systém neposkytuje) pak negativně ovlivňuje kvalitu jejich postojů a kvalitu výsledného rozvoje našeho prostředí.
- Nedostatečná je také výchova k občanské odpovědnosti a seznamování žáků a studentů s vlastními možnostmi aktivně zasahovat do procesů tvorby veřejného prostoru (učení se dialogu a porozumění demokratickým principům, které byly vždy s veřejným prostorem úzce spjaty).
- Na vysokých školách se ve studijních programech zaměřených na architekturu a urbanismus neklade důraz na předávání a sdílení znalostí i zkušeností směrem k veřejnosti a k nižším stupňům škol.
- Chybějící metodiky a kvalitní výukové materiály (pro učitele), reflektující místní podmínky.
- Vzdělávání stávajících i budoucích pedagogů v oblasti architektury je nedostatečné.
- Výzkum a praxe v oblasti vlivu vystavěného, kulturního prostředí na člověka a na kvalitu života jsou nedostatečně provázány. Veřejnost není dostatečně informována a vzdělávána o významu kvality prostředí.

Ústředním bodem se stal návrh strategie, respektive dílčích kroků umožňujících změnu a nápravu současné situace.

- Zajištění koordinaci a metodické vedení tématu včetně rozvoje spolupráce na národní, krajské i místní úrovni, a financování.

- Zvážit revizi části RVP, které se zaměřují na „prospědi“, z hlediska chybějících témat vystavěného prostředí a krajiny obecně. Jako nedostatečně vnímáme zejména začlenění vystavěného prostředí v rámci průřezového tématu Environmentální výchova a dále navrhujeme zvázení výraznějšího uplatnění architektury ve vzdělávací oblasti Umění a kultura (RVP pro základní vzdělávání).
- Vytvořit expertní mezioborovou skupinu věnující se nalezení metodik k prezentaci tématu architektury v širších souvislostech. Zajištění vzájemnou meziresortní spolupráci při zpracování koncepčních materiálů. Navrhujeme na úrovni spolupráce propojit Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT), Ministerstvo životního prostředí (MŽP) a jejich přímo řízené organizace, s Asociací pro urbanismus a územní plánování ČR (AUÚP), Českou komorou architektů (ČKA), Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT), neziskovými organizacemi a vysokými školami. Uvedené subjekty by měly prosazovat a koordinovat podporu a zavedení výše uvedených opatření do vzdělávacích programů ve školách, vytvořit sdílenou síť organizací a projektů (za tímto účelem lze využít portál www.architekture.skole.cz), zajistit každoroční předávání informací a zkušeností na diskusních fórech. Vzájemně naslouchání a hlubší vzhled do problematiky z mnoha úhlů pohledu je předpokladem pro hledání témat pro vzájemnou spolupráci, nalezení shody na konkrétních krocích a pro jejich implementaci v praxi ve formě vhodných výstupů.
- Otevřené a na všech úrovních apelovat na důležitost tématu architektury, veřejného pro-

- podporovat projekty zapojující děti a studenty do revitalizace prostředí škol a umožnit spolupráci mezi pedagogy a architektky,
- podporovat možnost získání pedagogického minima pro architektky na fakultách se zaměřením na oblast architektury a urbanismu, zároveň podpořit vzdělá-

Věříme, že vzájemná spolupráce a systematická podpora při zavádění tématu architektury do vzdělávání napomůže obnovit vzájemný vztah člověka a kulturního prostředí, pochopit širší souvislosti této vazby a rozvíjet péči o kvalitu života občanů České republiky.

Iniciátoři setkání OTTA a zařazení témat architektury do vzdělávání:

Plzeň 2015
Architekti ve škole
Nadace Proměny
ARCHIP
Česká komora architektů

Memorandum dále podpořili účastníci Otevřeného think-tanku architektů (OTTA) na téma „Vzdělávání aneb Architektura současti základního vzdělání“, který se konal 1. dubna 2014 v Plzni.

Nedílnou součástí Memoranda je Zpráva ze setkání OTTA dne 1. 4. 2014 (Příloha 01) a Seznam osob, jež Memorandum podpořily, přispěly při jeho sestavování a účastnily se setkání OTTA (Příloha 02). Memorandum a zprávu na základě disku- se v rámci OTTA formulovali:

Kristýna Stará (Architekti ve škole), Jolana Říhová (Nadace Proměny), Petr Klíma (Plzeň 2015), Marek Sivák (Plzeň 2015)

Účastníci Otevřeného think-tanku architektů (OTTA, 1. 4. 2014, Dům hudby, Pízeň) se shodli na stanovení základních bodů strategie, jakým způsobem začlenit témata architektury, urbanismu a prostorového plánování do vzdělávání v mateřských, základních, základních uměleckých a středních školách v České republice.

Diskuse navázala na situaci, která již byla popsána v níže uvedených dokumentech. Představenstvo České komory architektů schválilo v roce 2007 návrh dokumentu „Program státní politiky architektury“ a po vzoru již existujících politik architektury v dalších evropských zemích byl zpracován „Návrh politiky architektury České republiky / Národního programu stavební kultury“ (aktualizovaný v únoru 2012). Při příležitosti pražské konference Evropského fóra politiky architektury EFAP 2009 bylo představení MŠMT a ČKA podepsáno „Memorandum o vzdělávání architektů“ o kontinuitním a celostním vzdělávání v oblasti architektury, jako součásti života v kvalitním prostředí a současně jako příspěvek k principu trvale udržitelného rozvoje. Roku

2012 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR) zpracovalo dokument „Analýza stavební kultury“ který mimo jiné definuje význam architektury, její dopad na společnost, kvalitu života a potřebnost vzdělávání (viz kapitola Podpora stavební kultury ve školství, výzkumu a vývoji a v médiích). Na základě Analýzy stavební kultury a na popud vládního usnesení č. 524 z roku 2011 v současné době MMR připravuje návrh dokumentu Politika architektury a stavební kultury České republiky,

který mimo jiné usiluje o zapracování myšlenek a návrhů formulovaných na dubnovém setkání OTTA, k jehož přípravě a implementaci byla vyzvána ČKA.

Zatímco u nás se teprve tvoří základní metodické a podpůrné rámce pro posílení obecného povědomí o architektuře formou systematické osvěty, v zahraničí již implementace tématu probíhá desítky let. Příkladem vzdělávání jsme svědky ve Finsku, Velké Británii, Belgii, Francii, Rakousku, Německu a dalších nejen evropských zemích.

Architektura je nezlínou součástí našeho životního prostředí, které zároveň sama spolutváří. Architektura je také přirozenou součástí kultury; odráží hodnoty a ovlivňuje kvalitu života jednotlivců i celé společnosti, má vliv na její chování a postoje. Důkazem toho je, že každá doba v historii pokládala za důležité předávat své hodnoty prostřednictvím vlastního pojetí architektury. Také proto architekturu v tomto dokumentu chápeme a označujeme jako kulturní prostředí. Významnou součástí kulturního prostředí (architektury) je veřejný prostor, který umožňuje komunikaci lidí a který je současně podmínkou soudržnosti jejich společenství. Veřejná prostranství vytvářejí prostor pro společenské, kulturní i ekonomické aktivity.

Architektura je komplexním oborem, který spojuje estetické, technické a kulturní znalosti a dovednosti a zároveň odráží změny a vývoj společnosti. Zabývá se plánováním a utvářením prostředí v sídlech i krajině. Kromě navrhování staveb a jejich souborů architektura zahrnuje také urbanismus (tvorbu sídel), prostorové plánování (management změn prostředí) i krajinářskou architekturu.

Prostor České republiky je spolutvářen architekturou, kulturní krajinou a segmenty příro-

dy v městském i venkovském prostředí, v krajině. Kvalita urbánního prostředí měst a venkova je určena především kvalitou jeho architektury včetně urbanismu. Kvalita architektury, urbanismu, jakož i péče o krajinu je základním a bezprostředně vnímaným ukazatelem kulturní a civilizační vyspělosti naší země.

Zařazení tématu architektury do vzdělávání napomáhá rozvoji:

- vnímání prostoru, jeho hodnot a vzájemných vztahů vyžadujících citlivost v přístupu k němu,
- prohloubení vztahu k prostoru, kulturnímu prostředí, a pochopení širších souvislostí (včetně kulturně-historických),
- hodnotové orientace a smyslového vnímání,
- demokracie veřejného prostoru,
- spolupráce v péči o životní prostředí (vč. vystavěného) jakožto prostoru sdílené odpovědnosti,
- zajišťování udržitelnosti kvality veřejného prostoru,
- péče o kvalitu životního prostředí a tedy i kvalitu života občanů České republiky.

Vstupním tématem diskuse byla současná situace architektury ve vzdělávání z různých úhlů pohledů účastníků setkání zastupujících státní správu, školy, neziskové organizace, iniciativy, architektů i pedagogy.

- Rámcové vzdělávací programy (RVP) v obecné rovině obsahují klíčové kompetence a cíle vztahující se k „prostedí“, nejsou však více konkretizovány pro vystavěné (resp. kulturní) prostředí a udržitelnost z hlediska prostorové

ho plánování. RVP (kupříkladu průřezové téma Environmentální výchova a vzdělávací oblast Umění a kultura v rámci základního vzdělávání) poskytují pedagogům možnosti zařazovat téma architektury do vzdělávání, avšak vzhledem k jejich nedostatečné informovanosti v oboru architektury a kulturního prostředí je pro ně nesnadné si téma pod obecnými formulacemi představit a dále je aplikovat do výuky.

- V rámci průřezového tématu Environmentální výchova (RVP pro základní vzdělávání) není začleněno vystavěné prostředí. Životní prostředí není chápáno v celé své šíři a vztahuje se více k přírodnímu prostředí, kulturní (vystavěné) prostředí opomíjí.

- Téma architektury není v dostatečné míře aplikováno do praxe tak, aby děti získávaly povědomí o vystavěném prostředí a dokázaly je prožívat, vnímat a v budoucnu ovlivňovat. Učitelé se zaměřují více na přírodní prostředí a architekturu opomíjejí. Děti však svými budoucími rozhodnutími vystavěné prostředí ovlivňují srovnatelnou měrou, jakou ovlivňují prostředí přírodní.
- Ve výuce na základních i středních školách se architektura objevuje útržkovitě, bez potřebných souvislostí a s nepřesnou terminologií – tedy nikoliv v celé své komplexnosti a rozmanitosti. Téma a jeho význam je podceňováno a často se zužuje na okrajovou znalost dějin architektury, resp. historických architektonických slohů bez širších souvislostí. Mezi pedagogy a širší veřejností obecně chybí povědomí o významu vzdělávání v oblasti architektury a urbanismu. Chybí hlubší seznámení se současnou i minulou architekturou a pochopení jejího vlivu na kvalitu života.